

Redactioneel

Moslimes in Nederland. Praktijkverhalen uit de multiculturele samenleving

Aan meningen over de Nederlandse multiculturele samenleving lijkt geen gebrek. Paul Scheffers essay, over wat hij noemde 'het multiculturele drama', viel als een steen in de Nederlandse vijver en riep talloze reacties op. Meningen genoeg, maar je vraagt je soms wel af hoe het met de kennis zit. Over welke multiculturele samenleving heeft men het eigenlijk in al die stukken, over welke mensen, over welke praktijken? Veel bijdragen aan dit debat lijken niet zozeer de vele culturen in de huidige Nederlandse samenleving aan de orde te stellen, maar eerder een tweedeling te scheppen tussen 'autochtone' Nederlanders en moslims. Een tweedeling die meteen ook maar wordt doorgetrokken naar een verschil in de positie van vrouwen: de autochtone, Nederlandse, geëmancipeerde vrouwen versus de onderdrukte, islamitische vrouwen. Cisca Dresselhuys' uitspraak over de onmogelijkheid van een gesluierde redactrice bij *Opzij* is hier een treffend voorbeeld van.

De vraag over welke multiculturele samenleving we het hebben en hoe deze zich verhoudt tot het feminisme was het onderwerp van het derde landelijke congres vrouwenstudies met de titel 'Multiculturalisme en Feminisme'. Het *Tijdschrift voor Genderstudies* heeft vorig jaar in het themanummer 'Multiculturalisme & feminisme' de hoofdzinngen en enkele andere papers van dit congres gepubliceerd. In dit nummer komen we weer terug op dit onderwerp met twee artikelen die in het bijzonder over vrouwen en/in de islam in Nederland gaan. Van Nieuwkerk belicht een groep moslima's waarover je maar zelden

hoort: Nederlandse vrouwen die zich tot de islam bekeren. De bestaande beeldvorming over deze vrouwen is vaak niet al te positief. Men denkt al snel dat de vrouwen min of meer zijn gedwongen zich te bekeren, bijvoorbeeld door een islamitische partner. Dat blijkt een stuk genuanceerder te liggen. Een andere vooronderstelling is dat deze vrouwen minder geëmancipeerd zullen gaan denken na hun bekering tot de islam of wellicht enige moeite hebben met de positie van vrouwen in de islamitische cultuur. Dit blijkt bij veel van de geïnterviewde vrouwen niet het geval. Hun ideeën over vrouwenemancipatie zijn vaak nog dezelfde als voor hun bekering. Deze groep vrouwen kunnen bij uitstek het vooroordeel dat de islam een vrouwonvriendelijke religie of cultuur is nuanceren en de tweespalt die lijkt te zijn ontstaan door de dramatische termen waarin de laatste tijd over verschillende groepen in Nederland, islamitische groepen in het bijzonder, gedacht wordt voorkomen.

Edien Bartels deed onderzoek naar een heel andere groep moslima's, te weten Marokkaanse vmbo-scholieren. In de praktijk blijken het vaak meisjes te zijn die ruimte vragen voor het naleven van islamitische gebruiken op scholen. Waarom juist meisjes en wat zegt dat over hun positie thuis, in de moskee en op school? Ook bij dit onderwerp zouden vooroordelen bijvoorbeeld al snel tot de conclusie kunnen leiden dat deze meisjes hiertoe aangezet worden door hun familie. De actie van een aantal meisjes tegen het gedwongen eten van niet-ritueel geslacht vlees blijkt echter ingegeven door een sterk zelfbewust zijn van de betref-

fende meisjes waarin verschillende overwegingen, zowel principiële als meer pragmatische een rol spelen. Ook voor deze meisjes blijkt het geloof en de wijze waarop ze zich opstellen ten opzichte van geloof en samenleving eerder een emancipatorische grondslag te hebben dan een vrouwonderdrukkende.

Deze twee artikelen laten de diversiteit onder moslima's zien. 'De' moslima bestaat niet, mocht iemand dat nog denken. Niet alleen omdat er Nederlandse en 'allochtone' moslima's zijn, maar ook omdat er binnen die twee groepen grote verschillen bestaan. De ene Nederlandse moslima viert net als voor haar bekering haar verjaardag en schenkt alcohol, de andere breekt radicaal met niet-islamitische gebruiken. Sommige Marokkaanse moslima's creëren ruimte voor zichzelf door veel te studeren, waardoor ze het vertrouwen winnen van hun ouders. Anderen proberen die ruimte juist te verwerven door tegen de wensen van hun ouders in te gaan. Het naleven van de islamitische regels is voor de ene groep een vanzelfsprekend principe, terwijl het voor de andere groep ook een manier is om hun reputatie onder medemoslims te verbeteren.

Petra Schreurs stelt een heel ander vooroordeel aan de orde in haar artikel 'Emotie en bureaucratie'. Zij herleest Webers klassieke werken over bureaucratie en macht en stelt daarmee de feministische kritiek op Webers rationaliteitsbegrip ter discussie. Enerzijds stelt ze dat het helemaal niet zo is dat Weber elke vorm van emotie in zijn rationele organisatie uitsluit, anderzijds zouden feministen er goed aan doen juist het rationaliteitsbeginsel van Weber te omarmen om organisaties toegankelijker te maken voor vrouwen.

Het vierde nummer van 2002 van het *Tijdschrift voor Genderstudies* was een themanummer over de biologisering van het alledaagse. In een van de artikelen vroeg Joan Scott herself zich af of het concept gender niet aan zijn succes ten onder was gegaan. In een ander artikel betoog-

de Amâde M'charek dat sekse in de praktijk van het laboratoriumwerk steeds op andere manieren wordt geproduceerd, en stelde ze het sekse-genderonderscheid ter discussie.

Gezondheidswetenschapper Ineke Klinge legt in een opiniebijdrage uit waarom deze twee artikelen haar teleurstelden, en waarom het volgens haar zo belangrijk is dat gender en gezondheid met elkaar in verband gebracht blijven worden, juist met een appel op praktijken van onderzoek.